

מאוקראינה עד זמביה: טראמפ יוצא לקרב על משאבי הטבע

30.03.2025 | יוסף רוזן | written by

אוקראינה

אחת הדרישות המרכזיות של הנשיא טראמפ מזלנסקי הייתה לחתום על הסכם מינרלים כתנאי להמשך הסיוע האמריקני. המדינות הגיעו להסכם עקרוני בנושא ב-25 בפברואר, אך הדבר לא הבשיל לכדי חתימה. לאחרונה, ארה"ב הציגה טיוטה חדשה ומפורטת יותר, המסמנת חזרה מההבנות הקודמות.

ההסכם קובע כי תוקם קרן בבעלות משותפת של אוקראינה וארה"ב, אליה יוזרמו רווחים ממשאביה של אוקראינה (כולל נפט וגז), וישמשו גם לשיקום אוקראינה, בדגש על תשתיות. בפועל, בוועד המנהל של הקרן יהיה רוב לארה"ב, וזאת כדי להבטיח כי הרווחים יועברו לארה"ב, עד כיסוי שווי הסיוע האמריקני שניתן לאוקראינה מאז פברואר 2022, בתוספת ריבית שנתית של 4%. כמו כן, לארה"ב יהיה וטו על מכירת משאבים למדינות שלישיות, וזכות ראשונים על פרויקטים באוקראינה, כאשר בשנה הראשונה להסכם, אוקראינה לא תוכל להציע למדינות שלישיות תנאים טובים יותר מאלה של ארה"ב. התמורה המינימלית מצד ארה"ב של מתן ערבויות ביטחוניות לאוקראינה נעלמה מטיוטה זו.

ההסכם שוב מציב את זלנסקי בעמדה בעייתית, שעה שאוקראינה גם נשחקת צבאית, והמו"מ מול רוסיה לא מונע את המשך המתקפות בשטחה. לעת עתה, נשיא אוקראינה מוכן לדבר על ההסכם, מתוך תקווה להגיע להבנות מחודשות מול טראמפ. יצוין כי שני המשאבים המרכזיים שטראמפ מעוניין בהם מאוקראינה הם ליתיום וטיטניום, הקריטיים לייצור סוללות, ולענפי התעופה, החלל והביטחון. על פי הערכות גאולוגיות, לאוקראינה יש רזרבות פוטנציאליות של כחצי מיליון טון ליתיום, כמות שיכולה להציב אותה בעשיריה הראשונה בעולם; באשר לטיטניום, אוקראינה כבר בעשיריה הראשונה בעולם עם רזרבות של כ-8.5 מיליון טון.

סיום המלחמה יאפשר לארה"ב למצות את הפוטנציאל הכלכלי ממשאבים אלה, וככל שרוסיה מצטיירת כבעלת הישגים גדולים יותר במלחמה, כך יגבר הלחץ על זלנסקי להתפשר, גם במחיר המשאבים.

המרחב הארקטי

בסוף השבוע האחרון, סגן הנשיא האמריקני, ואנס ורעייתו ביקרו בגרינלנד ללא הזמנה רשמית, זאת על רקע הדחיפה האגרסיבית של טראמפ להשתלט על האי. בווינגטון טוענים כי דנמרק הזניחה את הביטחון באזור ובכך אפשרה לרוסיה וסין להגביר נוכחותן הצבאית במרחב. טראמפ

לא שלל האפשרות להשתלטות צבאית על האי.

כבר בשלהי הממשל הקודם, ביולי 2024, הפנטגון הציג אסטרטגיה חדשה למרחב הארקטי, לראשונה מאז 2019. המרחב הוגדר כקריטי לביטחון המולדת וההגנה על ריבונות ארה"ב במסגרת התחרות הבין-מעצמתית. על אף שהאסטרטגיה הגדירה את סין כאתגר מרכזי ואת רוסיה כאיום, נראה כי טראמפ מעוניין למזער האיום הנשקף מכיוון רוסיה כדי לסדוק את התיאום בינה לבין סין.

בתוך כך, טראמפ דן עם פוטין על הפוטנציאל הכלכלי של המרחב, בדגש על אנרגיה. יצוין כי לאור ההתחממות הגלובלית, שטחים רבים במרחב הארקטי הופכים לנגישים לאדם וחושפים פוטנציאל עצום של משאבי טבע קריטיים לתעשייה, בדגש על ליתיום, קובלט, נחושת ומינרלים נוספים.

החשיבות שווינגטון מייחסת למרחב מספקת מנוף פוטנציאלי לרוסיה גם במו"מ עם אוקראינה, וצבירת נקודות זכות אצל טראמפ. מהלך שפוגע לא רק באוקראינה אלא גם בשותפות מערביות נוספות. שבדיה ופינלנד השכנות למרחב הארקטי, חוות מאז הצטרפותן לנאט"ו מתקפות היברידיות על כבלים תת-ימיים, על ידי גורמים המיוחסים לרוסיה וסין, זאת ללא תגובה מצד ארה"ב ונאט"ו.

בדומה להסכם המינרלים מול אוקראינה, גם בהקשר לגרינלנד, הצדדים יצטרכו למצוא את דרך הזהב לנהל מו"מ רציני ולהגיע להבנות שישרתו לא רק את האינטרסים של ארה"ב, אלא גם יספקו מענה לאיום הגובר מצד רוסיה וסין.

אפריקה

מרחב אסטרטגי נוסף בהקשר לחומרים קריטיים הוא אפריקה. אזור זה לא זכה לתשומת לב מספקת מארה"ב לאורך השנים, ועל כן סין, שהשקיעה מיליארדי דולרים בסקטור המכרות באפריקה, התבססה כמעצמה המובילה ביבשת, השולטת על משאבי טבע רבים. דוגמה בולטת היא זמביה, שם סין השקיעה מעל מיליארד דולר בפיתוח מכרות נחושת, וזוכה לגישה נרחבת למשאבים על אף אי עמידתה בסטנדרטים של ז"א והגנת הסביבה.

מגמה שעשויה להיות חיובית עבור ארה"ב, היא הצטרפותה של הודו למרוץ הגלובלי אחר מינרלים קריטיים, כולל באפריקה. לאחרונה שר המכרות ההודי הצהיר כי הודו תבחן כריית מחצבים קריטיים, ובעיקר ליתיום, באוסטרליה, קונגו וזמביה. בזמביה, הממשלה כבר אישרה להודו לחפש ולמפות מצבורי נחושת וקובלט. על מנת לתמוך במאמצים אלה, ממשלת הודו אישרה השנה תקציב של \$1.88 מיליארד לטובת פיתוח סקטור המינרלים הקריטיים.

לעומת ארה"ב, הודו נתפסת באופן חיובי באפריקה, ושיתוף פעולה עמה אינו מלווה בתנאים ודרישות בסוגיות של ז"א. על כן, מעורבות גוברת של הודו בתחום זה, תוכל להציב אלטרנטיבה

לסין באפריקה, באופן שגם יוכל לשמש את הודו להגברת נכסיותה מול ארה"ב.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 30 במרץ 2025